

ἔχει τίποτε πού ν' ἀρίστη τῶν πλήθους· περήφανη, κρατιέται μακριά ἀπό τοὺς κυνηγοὺς τῶν εὐκολῶν.

Ἄλλα πού νᾶνοι ὁ ἀπόκοσμος πού νεύουμαι νὰ φτάσω; Ἄλαργινά κι ἀντίπερᾶ κείθε ἀπ' τὰ κορφοβούνια, και κείθε ἀπὸ τὰ πέλαγα, πρὸς τ' ἀκουράνια πέρα

Ἄπὸ τὰ 1860 ὡς τὰ τελευταῖα τοῦτα χρόνια ἔξακουστός ἔγινε και με τῆ διδασκαλία τῆς Ἱταλικῆς γλώσσας στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Βονωνίας. Σαράντα χρόνια δὲν ἔπαψε ψηλαφώντας ἀνάμεσα σὲ ὅλες τίς μεριές τοῦ ἐμπιστεμένου στίς φροντίδες του κύκλου, δημοσιεύοντας κείμενα, ἀρχαῖα εἴτε νέα, με πολυγῶστες και παραστατικούς πρόλογους. Πρῶτος δοκίμασε νὰ χαράξῃ με πλατεῖες γραμμές, σὲ μιὰ δυνατὴ σύνθεση, τὸ φιλολογικὸ ζετούλιμα τῆς Ἱταλίας, ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ὡς τὸν Τάσσο· τὰ ἔργα τοῦ Δάντη, τοῦ Ἀριόστου, τοῦ Τάσσου, τοῦ Παρίνη, τοῦ Μαντσόνι, τοῦ Λεοπάρδη, τοῦ δόσαν ἀφορμὴ σὲ προσεχτικώτατα ζετασμένες μελέτες. Δὲν ὑπάρχει συγγραφείας και δὲν ὑπάρχει καιρὸς μέσα στὴν ἱστορία τῆς πατρίδας του πού νὰ μὴν ἦρε κάποια γνώμη τοῦ Καρντούτσι, εἴτε σὲ λόγο, εἴτε σὲ διάλεξη, εἴτε σὲ ἄρθρο, εἴτε σὲ μάθημα.

Νὰ κ' ἕνα ἀπὸ τὰ περιφημότερα ποιήματα τοῦ Καρντούτσι, τὸ «Βοῖδι» :

«Σ' ἀγκῶ, πιστὸ Βοῖδι· γλυκὸ αἶσθημα δύναμης και εἰρήνης χύνεις μέσα στὴν καρδιά μου, εἴτε ὅταν μεγαλόπρεπο, σὰν ἄγαλμα, ξαγναντεύεις τοὺς ἐλεύθερους και καρπεροὺς κάμπους,

«Ἐἴτε ὅταν εὐχαριστημένο στάλιτρι σκύδοντας, βοηθᾷς τὸ γοργὸ ἔργο τοῦ ἀνθρώπου. Σὲ σπρώχνει και σὲ κεντάει, κ' ἐσὺ τοῦ ἀποκρίνεται με τὸ ἥσυχο γύρισμα τῶν ὑπομονητικῶν σου ματιῶν.

«Ἀπὸ τὰ πλατεῖά σου ὕγρα και μαύρα ρουθούνια ἀχνόσκορπιέται τὸ πνεῦμα σου, και σὰν περιχαρὸς ὕμνος τὸ μούγκρισμά σου χάνεται στὸ γαληνὸ ἀέρα.

«Και μέσα στὴν αὐστηρὴ γλυκάδα τοῦ γλαυκοῦ σου ματιοῦ καθρεφτίζεται, πλατεῖά και ἥσυχη, τῆς τῆς πεδιάδας ἢ θεῖα πράσινη σιωπὴ». Κ.

ΨΥΧΑΡΗΣ ΑΠΟΛΟΓΙΑ

Πουλιέται Δρ. 6

στὸ Βιβλιοπωλεῖο τῆς Ἑστίας.

ΨΥΧΑΡΗΣ

Η ΑΡΡΩΣΤΗ ΔΟΥΛΑ *

Ἡ ἀλήθεια εἶναι πού τρώμαξε ὁ γιατρός. Για τοῦτο στοχάστηκε ἢ πὼς τῆ σκοτώνανε τάφεντικὰ τῆς στὴ δουλειά, ἢ πὼς ἀδύνατο νὰ μὴ κατάλαβε ὁ κ. Ἀμάρος σὲ τί κατάσταση βρισκότανε τὸ κορίτσι. Πυελονεφρίτις δεινὴ, με πυουρία, ζιμπτουρία και χρονικὴ ἀκράτεια. Τὸ δεξιὸ τῆς τὸ νεφρὸ θῆτανε γεμάτο ἀποστήματα, ὅλο σάπιο, σπυρωτὸ ἀπόξω, ἀφανισμένο ἀπὸ τὴν παντοτινὴ του τῆ σπυρίαση, γιατί βίβαιο πὼς θὰ σπυροβόλουσε. Και δὲν ἔφτανε ἀρτὸ, μὰ παρατήρησε ἀκόμη ψηλαφώντας πὼς τῆς εἶχε φυτρώσει βαθιὰ μέσα στὴν οὐρήθρα κ' ἕνα χοντρούτσικο παρασάρκιωμα, ἕνα χταπόδι ὅπως τῶνομάσανε στὴ Δύση ἀπὸ κάποια μισὴ και ψέφτικη μορφῆς ἀναλογία με τὸ ζῶο, παίρνοντας λέξη τοῦ Ἱπποκράτη πού σήμερις ἀπόκαμε στὴν ἑλληνικὴ, ἀφοῦ χταπόδι θὰ τὸ ποῦμε, ἔχει πολυπόδι. Τὸ παρασάρκιωμα

*) Ἡ ἀρχὴ του στὸ 228 φύλλο.

Ο ΑΠΟΚΟΣΜΟΣ

Ἄλλα πού νᾶνοι ὁ ἀπόκοσμος πού νεύουμαι νὰ φτάσω; Ἄλαργινά κι ἀντίπερᾶ κείθε ἀπ' τὰ κορφοβούνια, και κείθε ἀπὸ τὰ πέλαγα, πρὸς τ' ἀκουράνια πέρα ἔπου τὸ μάτι ρίχεται γοργὸ νὰ πᾶν νὰ σώσῃ, φαντάζει μίση στὰ θῆμματα τοῦ ὄναιρου κάποιος κόσμος. Ἄλαργινά κι ἀντίπερᾶ, γιὰ πρὸς τὸ χαλαμῆρι, γιὰ κάτου στὴν ἀπλοχωριά πού βσιλεύει ὁ γῆλιος κι ἔπου τ' ἀλικοχρώματα με τίς παθιάρες ὡρε δῶθε σφιχταγκαλιάζονται και κείθε ἀεροφιλιούνται, μαγεῦτρα χώρα ἀνοίγεται και τὴν ψυχὴ μου κράζει. Ἄλαργινά κι ἀντίπερᾶ, κατὰ τ' ἀγριοουμῆνι πού κανακεῖται τὸ ὁ βορριάς και πού τὸ κρούει τὸ χιόνι, πού στὰ δασὰ τὰ στήθια του γλυκοκοιμάει μιὰ λίμνη και πού τ' ἀσημοφίγγαρο τῆ νύχτα ἔχει κορῶνα, σέρνει τ' λαχτάρα μου βολὲς βολὲς νοῦ και καρδιά μου. Μήτε μακριὰ μήτε σιμὰ, μὰ κει στὴ γειτονιά μου φαντάζει ἕνα παράθυρο με τὰ μυριστικὰ του. Ὅποτε ἀνοίγει τὸ πουρὸν κι ἔπου κλεῖ τὸ δεῖλι σὲ βλέπω ἀνάμεσα, γλυκειά, και πιά δὲν ἔχω ἀνάσα, και νοιώθω τ' ἀδακρυόγελο νὰ τρικυμῆζῃ ἐντὸς μου. Κι ἐντὸς μου μύρια στόματα σὰ νὰ μοῦ κρυφοῦνε πὼς θαῦρω τὸν ἀπόκοσμο πού νεύουμαι νὰ φτάσω, σὰ με δεχτῆς, ποθοῦσα μου, στὴν ἀγκαλιὰ σου μέσα. Ἐκεῖ γυρτὸς—ὁ πλάνημα και μάγεμα και δόξα!— ἔλα τὰ πάντα ἀρνιέμαι τα και στὴ στιγμὴ ἄστοχῶ τα. Δὲ θέλω πιά τοῦ ἡλιοῦ τὸ φῶς και τίς χερρὲς τῆς πλάσης, δὲ θέλω τ' ἀγναντέματα ψηλὰ ἀπ' τὰ κορφοβούνια, δὲ λαχταρῶ τὸ σούρουπο πού ἀνοίγεται ἡ ψυχὴ μου. δὲ λαχταρῶ τὸ βράδιασμα πού με κοιμάει ὁ καμῆς μου Ὅλο τὸν κόσμο ἄρνιέμαι τον, μίση στὴ ροδαγκαλιὰ σου, τί ἔχω γελᾶ μὴν ἀνοίξῃ, μ' αὐτοῦ μεθᾶ ἕνας πόθος, κι' ἔξω ἀναβρῶζει μιὰ ζωὴ, μ' αὐτοῦ ἀναβρῶζουν χιλίες.

ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ

ΑΛΗΘΕΙΑ ΚΑΙ ΨΕΜΑ

Η ΣΤΕΡΝΗ ΑΓΑΠΗ ΤΗΣ ΔΡΟΣΟΥΛΑΣ

Τῆ λέγανε Δροσιὰ και Δροσοῦλα. Σιγά - σιγά τὰ νιάτα τῆς στραγγίσανε, τὰ μάτια τῆς βαθούλωσαν ἀπ' τὰ δάκρυα τῆς κκορφοβούνιας ζωῆς, τὸ πετὸ τῆς γέμισε ζαρωματιές, τὰ μαλλιά τῆς ἀσπροκιτρίνισαν σὰ λερωμένο μπαμπάκι, σκέθρωσε τὸ κορμὶ τῆς κ' ἡ δροσιὰ τῆς σβυστηκε. Και τῆ λέγανε ἀκόμη Δροσιὰ και Δροσοῦλα. Και καθὼς ἔβλεπε κανέναν τὰ κρῶα γερατειὰ και καθὼς ἄκουε τῶνομά τῆς, μιὰ διπλὴ ἀνατριχίλα περῆχυνε τὸ κορμὶ του.

Ἐἴτανε ὀγδόντα χρόνων ἡ Δροσοῦλα κ' εἶχε τὸ ἕνα πόδι τῆς στὸν τάσο. Μὰ κι' ἂν τῆς ἔλεγε κά-

τῆς προξενούσε τὴν ἀκράτεια τοῦ νεροῦ πού δὲν τὴν ἔφινε τῆ νύχτα νὰ κλείσῃ μάτι. Λοιπὸν ἔπρεπε πρῶτα νὰ τῆς βγάλῃ τὸ χταπόδι, νὰ τὴ ξεβριζώσῃ ἂν μπορεῖ, ὅπως κι' ἂν εἶναι, νὰ τὸ κόψῃ, κ' ἔπειτα νὰ δῆ τί γίνεται με τὸ νεφρὶ.

Περίεργο πού ὅταν ὁ γιατρός τῆς τὰ ξήγησε ἀκρες μέρες, ἡ Κατινούλα, ὅσο ντροπκλὸ κορίτσι κι ἂν εἴτανε, οὔτε κοκκίνισε οὔτε στοχάστηκε τίποτε ἀκούοντας τὸν κ. Λανέζο νὰ τῆς μιλή σοβαρὰ γιὰ τέτοια πράγματα. Χάρηκε μάλιστα, φῶς περὲχῆθηκε στὸ κιτρινιασμένο τὸ πρόσωπό τῆς, τόσο εἶναι στὸν ἔθροπο δυνατὸς ὁ πόθος τῆς ζωῆς! Ἀφοῦ τῆς τὰ ξηγοῦσε, θὰ πῆ πὼς σὰ νὰ τῆ γιάτρεβε. Και τότες τί νὰ ντρέπεται; Και ποῖός τὸ ντρέπεται νὰ ζῆ; Λυπήθηκε μονάχα πού τὸ χταπόδι ἐκεῖνο—ἀλήθεια! νὰ κ' ἡ ἔχιδνα τῆς Χρῦσας!—δὲν τῆς τῶβγαζε ἀμέσως ὁ γιατρός. Θέση στὴν κλινικὴ δὲν εἶχε. Κ' οἱ τρεῖς κρεββατοκάμαρες πικασμένες. Ἐπρεπε νὰ προσμένῃ ὥσπου νὰ δειάσῃ μιὰ. Τῆς ἔταξε πὼς ἐφτὺς θὰ τῆς μνηθήσῃ.

Στὸ σπῆτι, ὅτι πού μάθανε γιὰ χειρουργοὺς και χειρουργήματα, συχιστήκανε. Θαρῶν πρῶτη φορά τότες σὰ τὰ μυριστικὰ κατὶ ὁ κ. Ἀντριάς. Πιὸ σωστὸ νὰ παραξενεφτῆ πού τώρα μάλιστα πῆγαινε σὲ

νένας πὼς θὰ ξαναγεννηθῆ και θὰ ξαναζήσῃ τὴν ἴδια τῆς ζωὴ, θάβαζε γλήγωρα και τὸ ἄλλο πόδι τῆς στὸν λάκκο νὰ μὴ ξαναἰδῆ τέτοια ζωὴ. Γιατὶ μέσα στὰ ὀγδόντα χρόνια τῆς ἡ Δροσοῦλα δὲν εἶδε μιὰ καλὴν ἡμέρα. Κι' ἂν εἶδε καμμιά, τῆνὲ ἔτχασε.

Δὲ γνώρισε ποτέ τῆς καλὸ, οὔτε ἀπὸ ἀγίους, οὔτε ἀπὸ ἀνθρώπους. Γιατὶ; Κι' αὐτὴ δὲν μπορούσε νὰ καταλάβῃ. Με τὰ τουλούμια ἔκαψε τὸ λάδι στους ἀγίους και με τὰ καντάρια τ' ἀγιοκέρια. Και στους ἀνθρώπους εἴτανε πάντα γλυκομίλητη, καλὴ και πονετικιά. Γι' αὐτὸ δὲν μπορούσε νὰ καταλάβῃ τὴν ἔχτρα τους. Μὰ οὔτε ζητοῦσε νὰ καταλάβῃ. Ἐκανε τὸ σταυρὸ τῆς κ' ἔλεγε: «Δόξα σοι ὁ θεός. Μὴ χειρότερα». Και καθεμῆρα εἴτανε χειρότερα και τρεῖς χειρότερα.

Ὅταν παντρεύτηκε, ὀρφανὴ κ' ἔρημη, ἕνα ὁμορφο κ' ἄξιο παλικᾶρι. εἶπε πρῶτη φορά μέσα τῆς με καμᾶρι: «Ἄς μοῦ χαρίσῃ ὁ Θεὸς τὸν καλὸ μου και νὰ ξεχάσω ὅλες τίς πίκρες μου». Σὰ νὰ στραβοάκουσε ὁ Θεὸς τὴν προσευχὴ τῆς, μέσα σὲ δυὸ χρόνια τῆς τὸν πῆρε, ἀφίνοντας τὴν χήρα με δυὸ ἀνήλικα παιδιὰ, ἕνα κοριτσάκι κ' ἕνα ἀγόρι. «Δόξα σοι ὁ Θεὸς και μὴ χειρότερα», εἶπε. Κάθε βράδυ, σὰν κοιμῆζε τὰ δυὸ τὰ ὀρφανὰ τῆς, ἔναθε τὸ καντῶλι στους ἄγιους Ἀναργυροὺς κ' ἔλεγε ἀπομῆσα τῆς: «Ἄγιοι μου Ἀναργυροί, χαρίστε μου τὰ δυὸ μου ἀγγελοῦδια και νὰ ξεχάσω ὅλες μου τίς συμφῆρες, νὰ ξεχάσω και τὸν καλὸ μου, ποῦφυγε και μ' ἔφισε δυὸ χρόνων χήρα». Δὲς και παρακάλεσε τοὺς ἀγίους ὄχι νὰ τῆς χαρίσουνε μὰ νὰ τῆς χωρίσουνε τὸ ἀγαπημένο ζευγαράκι. Πέντε χρόνων πέφτε: στὸ στρώμα τὸ κορίτσι και δὲν ξανασηκῶνεται. «Δόξα σοι ὁ Θεὸς και μὴ χειρότερα», εἶπε πάλι ἡ Δροσοῦλα. Και ἄμα στεγνώσανε τὰ δάκρυά τῆς, πῆρε τὸν μοναχογιὸ τῆς στὴν ἀγκαλιὰ και τὸν πῆγε στὴν ἐκκλησία, ἀνήμερα τοῦ Ἁγίου Στυλιανοῦ, πού βαστάει ἕνα παιδί τὴν ἀγκαλιὰ του και διαφεντέει: ὄλα τὰ παιδιὰ τῆς χριστιανωσύνης. Ἀπίθωσε τὸν μοναχογιὸ τῆς κάτω ἀπ' τὴν εἰκόνα, ἔναψε ἕνα κερί ἴσα με τὸ μπόι του στὸν ἄγιο και παρακάλεσε γονατιστῆ: «Ἁγίου Στυλιανέ μου, σωτήρα τῶν παιδιῶν τοῦ κόσμου, λυπήσου με κ' ἐλέησέ με. Σοῦ παραδίνω τὸ μονακριβὸ μου. Βάλε τὸ χερᾶκι σου ἀπάνω τῆς, νὰ ζήσῃ και νὰ μεγαλώσῃ, νὰ μοιάσῃ τοῦ πατέρα του». Αὐτὰ εἶπε ἡ φτωγὴ ἡ Δροσοῦλα, ποτίζοντας με δάκρυα τίς πλακῆς τῆς ἐκκλησίας. Δὲς και εἶπε τοῦ ἀγίου νὰ τῆς πάρῃ και

χειρουργο, ἀφοῦ συχνὰ ἔξω ἀπὸ τὴν χειρουργικὴ δὲν ἀπομνησκει βοήθεια σὲ τέτοιες ἀββάστιες. Μὰ παραξέσεαι ἀνήθελά σου, γιατί ἕνα κόψιμο τὸ βλεπέεις και τὸ νοιώθεις, ἀκόμη κι' ἂν δὲ σοῦ κόψουνε τίποτε ἐσένα. Ἡ φαντασία σου πονεῖ. Ὅσο δὲ φαίνεται ὁ πόνος, πόνος δὲ μοιζῆει. Χρόνος κοντὰ πού τὴν εἴχανε πλάγι τους και πού τὴν ἔτρωγε ἀπὸ μέσα ἡ ἀββάστια, δὲν τὸ παρατήρησαν. Τάπομεσα, τάποβαθὰ μας, κρυφὰ μετὰ τῶν ἄλλων. Ἄξαφνα ξυπνοῦσανε γιὰ ἕνα κόψιμο πού ἴσως και θὰ τὴν εἰσῶζε. Καλὰ πού ἦρθε ὁ κ. Ἀμάρος νὰ τοὺς ἀναθαφρῶνῃ. Με τὸ γλυκὸ του και φινὸ χαμόγελο τοὺς δηγήθηκε—τὰ πιστέει ὁ ἀγαθὸς μας ὁ γιατρός ἀπαράλληχτα κατὰ πὼς ἔλεγε κείνη τὴν ὥρα—πὼς ἄμα κατάλαβε τί τρέχει, τῆς ἔδωσε ἀμέσως συστατικὸ γιὰ τὸ φίλο του τὸν κ. Λανέζο—τὸν περίφημο το νεφρολόγο—πὼς ὁ κ. Λανέζος τοῦ ἀποκρίθηκε τὴν ἴδια μέρα, πὼς τοῦ εἶπε δὰ τόσα και τόσα—τὸ χαμόγελό του ἀκόμη πιδ φινὸ κ' ὑπονοητικὸ—νὰ, πὼς εἶναι ὀλότελα στὴ διαθεσὴ του, πὼς θὰ φροντίσῃ και τί λόγος; Στὸ τέλος ἀναθαφρῆσανε τόντις ὄλοι τους κ' ἡ Κατινούλα μαζί, ἀφοῦ στὰ χέρια τοῦ κ. Λανέζου δὲν μπορούσε παρὰ νὰ γειανῇ, ὅπως τὸ διαβεβαίωνε ὁ κ. Ἀμάρος. Τῆ στιγμὴ ὁμοῦ πού ἀπο-

τὸ μονακρικό της καὶ νὰ τὴν ἀφίση ἐρημὴ καὶ σκοτεινὴ στὸν κόσμον. Μέσα στὸν χρόνον ἀρρώστησε ὁ μοναχογιὸς της καὶ μέσα στὸν χρόνον τὴν ἀφικε καὶ πέταξε ἀπ' τὴν ἀγκαλιά της. «Δόξα σοι ὁ Θεός!» ξαναεἶπε πάλι ἡ Δροσοῦλα, τρελλή ἀπ' τὸν καῦμό της καὶ τὰ μάτια της τρέχανε σὰ βρύσες. Δὲν εἶπε πικρὰ: «Μὴ χειρότερα!». Γιατὶ χειρότερη συμφορὰ δὲν ἦτανε ἄλλη στὸν κόσμον.

Σὰν ἔμεινε μόνη στὸν κόσμον ἡ Δροσοῦλα, καθὲς βράδου γονάτιζε μπροστὰ στὴν εἰκόνα τῆς Παναγίας, ἔκανε μετάνοιες ἀπάνω σὲ μετάνοιες καὶ παρακαλοῦσε κ' ἔλεγε: «Παναγία μου Παρθένα, πάρε με τώρα νὰ πάω νὰ βρῶ τάγαπημένα μου. Ὁ κόσμος ἔγινε τάφος γιὰ μένα καὶ κόσμος μου εἶνε ὁ τάφος, ποὺ κείτονται τάγαπημένα μου». Ἡ Παναγία τὴν κοίταξε μ' ἕνα γλυκὸ χαμόγελο ἀπ' τὸ ψηλὸ εἰκονοστάσι, σὰ νὰ συμπονοῦσε τὴ συμφορὰ της. Μέρα με τὴ μέρα ἡ Δροσοῦλα περίμενε τὸν θάνατον καὶ καθὲς βράδου κλείνοντας τὰ μάτια της, εἶχε τὴν ἐλπίδα, πὼς δὲν θὰ τὴ ξανανοίξῃ πιά. Καὶ καθὲς πρωὶ ποὺ ὁ ἥλιος τὴν ξυπνοῦσε, βαρυγκομοῦσε μέσα της κ' ἔλεγε: «Ἄλλοίμονο! Ἐγὼ ἔλεγα πὼς εἶμαι πεθαμένη καὶ πάλι στὸν κόσμον βρισκομαι». Λὲς καὶ εἶχε παρακαλέσει τὴν Παναγία νὰ τὴν ἀφίση κορακοζώητη στὸν κόσμον. Καὶ κορακοζώητη ἔμεινε. Ὅγδοντα χρόνων ἔφτασε, ποτίζοντας τὸ χῶμα μὲ τὰ δάκρυά της, γεμίζοντας τὸν ἀέρα μὲ τοὺς ἀναστεναγμούς της, ὡς ποὺ στερέψανε κ' οἱ βρύσες τῶν ματιῶν της κ' ὡς ποὺ δὲν τῆς ἔμεινε οὔτε πνοὴ ν' ἀναστενάξῃ.

Ἔτσι γύριζε μέσα στὴν πολιτεία, σκιαχτρο καὶ σὺχαμα, κάτω ἀπ' τὴν ἀπονία τ' οὐρανοῦ καὶ μέσ στὴν καταφρόνια τῶν ἀνθρώπων ἡ γριά — Δροσοῦλα. Μέσα στὸ καλύδι της οὔτε καντύλι εἶχε νὰ τῆς φέξῃ — τουλούμια εἶχε κάψει τὸ λῆδι στοὺς ἁγίους — οὔτε φωτιά νὰ πυρωθῇ, οὔτε ψυχὴ νὰ τὴν κυττάξῃ. Σιγὰ — σιγὰ καθὼς σκίβρωσε τὸ κορμὶ της δὲν μπορούσε νὰ σταθῇ στὰ κοκαλιάρικα πόδια της κ' ὄλο ἔγερνε νὰ πέσῃ μὲ τὰ μούτρα στὸ χῶμα. Μὰ τὸ χῶμα δὲν τὴν ἤθελε. Χίλιες φορές ἔπεσε προύμυτα στὴ γῆ καὶ χίλιες φορές τὴ σηκώσανε πάλι οἱ διαβάτες. Δὲν εἶχε οὔτε ἕνα ραβδί ν' ἀκουμπήσῃ τὰ γηραιὰ της. Τότε κάποιος τὴ λυπήθηκε, πῆρε ἕνα χοντρὸ κλαδί ἀγριελιά, τὸ πελίκητε, τὸ κοίψε καὶ τῆς τὸ χάρισε νὰ σέρνῃ τὸ γέρικο κουφάρι της.

Τὸ φτωχικὸ ραβδί ἔμεινε τὴν ὁ μοναχὸς σύντροφος τῆς γριάς — Δροσοῦλας. Δὲν τῆφινε ἀπ' τὸ χέρι

της. Μ' αὐτὸ σερνότανε ἀπάνω στὰ καλδερμία τοῦ νησιοῦ, μ' αὐτὸ χτυποῦσε τίς πόρτες, γυρίβοντας τὸ ψυχικὸ τῶν χριστιανῶν, μ' αὐτὸ ἐδιώχνε τὰ μαντρόσκυλα ποὺ χυμοῦσανε νὰ τὴ ξεσχίσουν. Κι' ὅταν ἔπεφτε τὸ βράδου νὰ κοιμηθῇ τὸ βάζε πάντοτε στὸ πλάι της, συντροφιά καὶ παρηγοριά της, γιατί δίχως αὐτὸ δὲν μπορούσε νὰ σηκωθῇ ἀπ' τὸ στρώμα. Σιγὰ — σιγὰ τὸ ἀγάπησε σὰν ἄνθρωπον. Σὰν ἄνοιγε τὰ μάτια της, ἡ πρώτη της ματιὰ ἔπεφτε στὸ ραβδί της, χαϊδευτικὴ καὶ παραπονεμένη. Καὶ τὸ κοκαλιάρικο χέρι της ἀπλωνε λὲς μοναχό του κ' ἔπιανε τὸ ξερὸ ραβδί καὶ τὸ πασπάτευε μέσα στὸ σκοτάδι, σὰν νὰ χαϊδεύε ἀνθρώπινο χέρι. Καὶ τὸ ραβδί πάλι, μολονότι ποὺ εἶτανε ξύλο, φαινότανε νὰ τὴ συμπονᾷ καὶ νὰ τὴ λυπάται, περισσότερο ἀπ' τοὺς ἁγίους καὶ τοὺς ἀνθρώπους. Σιγὰ — σιγὰ σκίβρωσε κ' αὐτὸ, λίγισε καὶ κουλούριασε, σὰ νὰ ἤθελε μοναχό του νὰ γίνῃ πιὸ περιποιητικὸ καὶ νὰ στηρίξῃ πιὸ βολικὰ τὸ σακάτικο κορμὶ τῆς κυρᾶς του. Ἔτσι μίαν ἀνθρώπινη ἀγάπη ἔλεγε πὼς ἔδενε τὸ ξύλο μὲ τὸν ἄνθρωπον. Ἡ γριά — Δροσοῦλα μέσα στὴ δυστυχία της ξέχασε μὲ τὸν καιρὸ ὅλα τάγαπημένα της, ποὺ τῆς πῆρε ὁ χάρος κ' ὁ καιρὸς, κ' εἶχε μόνη παρηγοριά κ' ἐλπίδα τὸ πνευματικὸ ξύλο. Εἶτανε ἡ ὕστερινή της ἀγάπη. Μὰ τὰ χεῖλιά της ποτὶ δὲν εἶπανε λόγο ἢ εὐχὴ γιὰ τὸν στερνὸ σύντροφόν της. Φοβότανε μὴν ξυπνήσῃ κανένα πρωὶ καὶ δὲν τὸ βρῇ κοντὰ της.

Ἔτσι μὲ καιρὸ, ἀφοῦ περᾶσανε ἄλλα δέκα χρόνια ἀκόμα, ξεχασμένη ἀπὸ ἁγίους κ' ἀνθρώπους ἡ γριά — Δροσοῦλα, ἔκλεισε γιὰ πάντα τὰ μάτια της. Ἄνοιξαν ἕνα λάκκο καὶ τὴ βάλανε. Κανένας δὲν ἤξερε πιά ποῦ κείτονται τάγαπημένα της νὰ τὴ βάλουν στὸ πλευρὸ τους, οὔτε κανένας γύρῃε νὰ μάθῃ. Ἐρημὴ κ' ἐδῶ καὶ στὸν ἄλλο κόσμον.

Μέσα στοὺς πεντ' — ἕξ χριστιανούς ποὺ ἀκολουθήσανε τὸ ξόδι της, βρέθηκε κ' ἕνας χωρατατζῆς. «Γιὰ σταθῆτε, βρε παιδιά... Τί κάνετε;» εἶπε στοὺς νεκροθάφτες. Οἱ νεκροθάφτες σταμάτησαν καὶ τὸν κοίταξαν στὰ μάτια. Ὁ χωρατατζῆς πῆρε τότε τὸ σκεβρωμένο ραβδί καὶ τῶρριξε στὸ λάκκο. «Ἔτσι χωρίζουνε τὰντρόγωνα;» εἶπε γελῶντας. Γελάσαν κ' οἱ ἄλλοι. Τὸ ραβδί γλύστησε ἀπαλὰ — ἀπαλὰ κ' ἀκούμπησε στὰ στήθη της. Κ' ἔτσι ἡ Δροσοῦλα ἀναπαύτηκε μὲ τὴν στερῆ της ἀγάπη στὴ ἀγκαλιά της.

ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ

χαϊρέτησε τὴν Ἄννα, μόνοι τους οἱ δύο, κούνησε λιγκκὶ τὸ κεφάλι καὶ μὲ ὕψος προφυλαχτικὸ σὺνᾶμα καὶ σοφοῦτσικο, τῆς πείρας τῆς μεγάλης τὸ ὕψος ἐκεῖνο τὸ μισόσκεπο, τὰναπορατιστο καὶ βαθιόγνωμο που σοῦ κρυφοδείχνης περισσότερα παρὰ ποὺ ὁ λόγος σοῦ φανερώνει, τῆς μολόγησε πὼς τὸ κάτω κάτω ποῖός τὸ ξέρει καὶ τί ἔχει τὸ δουλικό.

Μὰ στὰ στήθια μας ἡ ἐλπίδα πάντα ζῆ, καὶ φτάνει, σὰν τραβιέται κάτω στὰ σκοτεινὰ μας τὰπομέρια, μιά σταλιά νὰ ξεπροβάλλῃ, νὰ δῆ μιὰν ἄκρη τοῦρανοῦ καὶ γίνεται ὅλη της γαλάζι. Ἄγκαλά, ἡ καρδιά τῆς Ἄννας τῆς κημμένης καὶ χαροκαμμένης οὔτε σκοτεινία περισσὴ γινώριζε οὔτε περισσὴ ξεφεγγιά, οὔτε μᾶθρες ἀπελπισιᾶς οὔτε γαλανὲς ἐλπίδες. Ὑστερὶς ἀπὸ τὸσους ποὺ ἔχασε, ὕστερὶς ἀπὸ τὸ θάνατον τοῦ ἀντρός της, ἔμαθε νῆχῃ κάποιον γλυκεῖα ὑποταγὴ στοὺς νόμους τῆς εἰμαρμένης, κάποιον ἡμερὴ ἀδιαφορία γιὰ τὰ περαστικὰ τοῦ κόσμου. Ἡ συνηθισμένη της ἀφερημάδα, καμωμένη ἀπὸ χίλιους ἀνώτερους λογισμούς, ἀπὸ χίλια θυμητὰ τῆς ζωῆς της, ἀπὸ χίλιους καμμούς στὰ σπλάγχνα της κοιμισμένους κ' ἀπὸ κάμποσες ἡσυχες χαρὲς τῆς τωρινῆς ὑπαρξῆς της, δὲν τὴν ἀφινε κιάλας νὰ πολυξετάξῃ τὰ πράγματα κ' οὔτε τὸ στοχάστηκε

νὰ ξαναπῆ τοῦ ἀδερφοῦ της τὰ τελεφεταῖα λόγια τοῦ κ. Ἀμάρου. Ὁ κ. Ἀντρέας πάλι πιθανὸ καὶ μὴν ἔδινε καμὴ προσοχὴ. Ἐκεῖνο ἢ ἀβῶστια τοῦ ἐρχότανε σὰν κατιτίς ἀτοπο κ' ἀταχτο, σὰν κατιτίς ἀκανόνιστο ποὺ ἔπερε νὰ κανονιστῇ καὶ ποὺ τὸ κανονίζανε ἴσια ἴσια οἱ γιατροί, ὅπως ὁ ἴδιος ἐρμῆνεθε καὶ διώρηνε τὰ κείμενα τὰρχαῖχ. Τὴν τίχηνη του ὁ καθένας. Σὰν τὸν Πέτρο τὸν ἀπλοϊκόνε ποὺ τὴν παραμικρὴ τὴν ἀδιαθεσίαν τὴ θεωροῦσε ξεπεσμὸ τοῦ ἀθρώπου, ἔτσι κ' ὁ κ. Ἀντρέας τὴ σωματικὴ μας τὴν ἀνημποριά τὴν περνοῦσε γι' ἀδικιολόγητο χάλασμα τῆς πρεπούμενης ἀρμονίας. Σωστὰ τὸ νομίζανε κ' οἱ δύο τους, μὰ γιὰ νὰ πάψῃ μιά μέρα τὰδίκχημα, καλὸ νὰ βοηθᾷ ὁ καθένας τοὺς ἀβῶστους κ' ἀπὸ τώρα, νὰ βοηθᾷ κάποτε καὶ τοὺς γιατρούς.

Μὲ λιγάκι περισσότερη βόθηια καὶ πιὸ γλήγορη ἀπὸ μέρος τοῦ κ. Ἀντρέα, δὲ θῆργουσε μῆνα καὶ παραπάνω ἡ Κατινούλα νὰ βρῇ θέση στὴν κλινικὴ τοῦ κ. Λανέζου. Δὲν ἐνέργησε ὅμως κανένας, γιατί ὅλοι τους θαῤῥούσανε πὼς ἀνάγκη δὲν εἶναι νὰνακατέβουνται ἀπλοὶ σὰν κ' ἀφτοὺς ἰδιώτες, στὰ μυστικὰ τῆς γιατροσύνης, καὶ πὼς ὁ γιατρός φροντίζει μοναχός του, μοναχός του σὲ φωνάζει, ἀμα σοῦ τὸ

ἜΡΓΑ ΚΑΙ ΗΜΕΡΑΙ

«ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΡΟΣ ΔΙΑΔΟΣΙΝ ὨΦΕΛΙΜΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ»

Ὁ κ. Βικέλας δὲν ἔχει νὰ κάμει τίποτα μ' αὐτὸ τὸ σύλλογον — ἀπλοῦστατα γιατί τὰ βιβλία του, ὅσο καὶ ἂν τὰ ρεklamάρει ὁ ἴδιος κ' ὅσο κ' ἂν τοὺς τὰ προστατεύει ὁ νόμος, ἀφοῦ οὔτε φόρον χαρτιοῦ πλερώνει οὔτε γραμματόσημα, τὰ βιβλία του καθὲς ἄλλο παρὰ ὠφέλιμα εἶναι, ὅταν κανένα δὲν μπορούνε νὰ ὠφεληθῶν. Ὁφέλιμα βιβλία εἶναι αὐτὰ ποὺ ἀρχίνησε νὰ βγάξῃ ὁ κτηνίατρος κ. Πέτρος Κωσταντινίδης «ποῦ οπουδαῖε στὸ ξακουστὸ, Ἀυτοκρατορικὸ, Στρατιωτικὸ, Κτηνιατρικὸ Σχολεῖο τῆς Βιέννας», καθὼς ἔχει γραμμένα στὸ ξώφυλλον τοῦ «Ἄλογογιατροῦ» του.

Γιατὶ ἔτσι λέγεται τὸ βιβλιαράκι του: «Ὁ Ἄλογογιατρός» κ' εἶναι γραμμένο στὴ φυσικὴ, τὴ ζωνη μας γλώσσα, καὶ πουλιέται τριάντα λεφτὰ καὶ μπορούνε ἔτσι νὰν τὸ διαβάσουν δὲ οἱ Ρωμιοὶ καὶ νὰν τὸ νιώσουν καὶ νὰ ὠφεληθῶν ἀπ' αὐτό. Ὁ κ. Κωσταντινίδης μὲς τάξει στὸ ξώφυλλον τοῦ βιβλίου του πὼς ἔχει ἔτοιμα γιὰ τύπωμα

- Τὸν Ἀγελαδάρη
- Τὸν Τσοπάνη
- Τὸ Χαιροδοσκὸ
- Τὰ Πουλερικά μας
- Τὸ Σπουδαγμένο Ἄλμπανη.

«Ἐχω — γράφει ἀκόμα — καὶ γιὰ τοὺς καλαμαράδες, γεωπόνους, κτηματίας, φοιτητῆς, μαθητᾶδες τῶν Γυμνασίων καὶ Λυκείων ἔτοιμο τὸ ΝΕΟ ΣΤΑΓΕΙΡΙΤΗ, ἕνα ὅμοιον ἐπιστημονικὸν, ὅμως μεγάλον, δεμένο βιβλίον, ποὺ θὰ πουλιέται 5 δρ. τὸ κομμάτι καὶ θάναν μὲ εἰκόνας καὶ λούσα πολλά».

Λίγο νὰ κανονίσει τὴ γλώσσα του ὁ κ. Κωσταντινίδης καὶ τὰ βιβλία του δὲ θάχουν κανένα ψεγάδι.

*

Ἄλλο βιβλιαράκι Ὁφέλιμον, ὠφελιμώτατον κ' αὐτό, ποὺ μὲς ἦρθε ἀπὸ τὴν Καλκούτα, εἶναι τὸ ΜΙΑΜΙΑΚΙ Κ' Η ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΤΟΥ. Τὸγραψε ὁ Σεντεμένος κ' ἡ γλώσσα του κανονικὴ δημοτικὴ, ἂν καὶ μιά φημερίδα (ἀπὸ κείνες δὲ ποὺ κρίνουνε δίχως νὰ διαβάσουν) τὸ βρῆκε «δίχως ὑπερδημοτικὸς ὀπαθμοῦς» (δημοσιογραφικὸν χαριτολόγημα κ' αὐτό). Κι ἀπόδειξιν, ὁ πρόλογός του, ἢ σωστότερα ἢ ὁμορφὴν ἑομολόγησιν τῆς συγγραφῆς.

«Τὸ βιβλιαράκι αὐτὸ ἀπερῶνε στὴ γλώσσα μας τὴν ἀληθινή, στὴ δημοτικὴ».

«Εἶναι καὶ στὴ δημοτικὴ γραμμένο. Γιατὶ αὐτὴν ἀναγνωρίζω γιὰ γλώσσα μου πραγματικὴ μὲ τὸν ἴδιον τρόπο ποὺ ξέρω τὴν Ἑλλάδα μας πατρίδα μου».

Ὡστόσο τὸ Μᾶν, ἀρχιμηνιάτικον, εἶχε πρωτοδεῖ τὸν κ. Λανέζον ἢ Κατινούλα, καὶ μόνο τὸν ἀκόλουθον μῆνα, τέλος τοῦ Θεριστῆ, στὶς εἰκοσι ἕξ, μιά κερικκὴ. τὸ πρωὶ, τὴν πῆγε ἡ Ἄννα μὲ τὰμάξι στὴν κλινικὴ πέρα μερὶκ τοῦ ποταμοῦ. Ἡ μέρα γελοῦσε στὸν οὐρανόν. Ἡ Κατινούλα μας ἡ καμμένη χαρούμενη σὰν τὸ πουλί. Ἐνοιώθη πὼς γλήγορα θὰ ξανακάμῃ φτερά σὰν καὶ πρώτα, πὼς γλήγορα καὶ κείνη θὰ ξαναπετάξῃ, θὰ προφτάσῃ στὸ σπῆτι δῶθε κείθε, τραγουδώντας καὶ πηδώντας, ὅλα ὅλα νὰ τὰ νοικοκερέψῃ. Τόσο δραστήρια εἶτανε ἀπὸ φυσικὸ της, τόση ἐνέργεια εἶχε μέσα της ἀπὸ παιδί σὰ μάζωνε μὲ τὸ κρῦς τὰ φύκια στὸ γιαλὸ ἢ σκουριασμένα καρφὰ στὸ λαγούμι τῆς Κερμαρίας, τόσα ἔπαθε κιάλας ἀπὸ τὴ φτώχεια κ' ἀπὸ τὴν ἀφωμιά, ποὺ διόλου δὲ φοβότανε κοψίματα, χειρουργήματα καὶ χειρουργούς, ὅπως σὺνηθα τὰ φεβούνται, τὰ παρατρέμουνε καὶ τὰποφῆβουνε πιότερο ἀπ' ὅλους οἱ μικροὶ κ' ἀγράμματοι, γιατί θαῤῥούνε ἢ πὼς θὰ τοὺς σακατέψουνε ἢ πὼς δὲ θὰ τοὺς νοιαστοῦνε, ὅπως κ' ὁ Πέτρος δὲν ἤθελε γιὰ νοσοκομεία νάκούσῃ, καὶ προτοῦ ἀκόμη τοῦ δοθῇ ἄδεια γύρισε σπῆτι, ὅσο κ' ἂν τοῦ παραγγείλανε οἱ γιατροὶ πὼς ἀπαράιτητον γιὰ νὰ καλητερέψῃ νὰ καθῆσῃ τουλάχιστον μῆνα σ' ἕνα θε-